

Cristian Sonea

Paul Siladi

(Editori)

**ÎN HONOREM
PR. PROF. UNIV. DR.
VALER BEL**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2019

Cuprins

I. LAUDATIO	7
<i>În slujba misiunii Bisericii.....</i>	9
PR. CONF. UNIV. DR. CRISTIAN SONEA	
DR. PAUL SILADI	
<i>Continuându-i pe maeștrii săi</i>	65
† ANDREI	
<i>Părintele Valeriu Bel, universitarul maramureșan.....</i>	67
† CALINIC ARGEȘEANUL	
<i>Rânduri recunoscătoare</i>	71
† TIMOTEI	
<i>Episcopii Caransebeșului în sprijinul misiunii Bisericii (1865–1949)</i>	75
† LUCIAN	
<i>Pr. prof. univ. dr. Valer Bel, mărturisire ortodoxă pe tărâm românesc.....</i>	89
† GURIE	
<i>Pr. prof. univ. dr. Valer Bel, devotat coleg și distins teolog al Bisericii noastre.....</i>	91
PR. PROF. UNIV. DR. VASILE STANCIU	
<i>Contribuții dogmatice ale pr. prof. dr. Valer Bel în cadrul Colocviilor Naționale de Teologie Dogmatică.....</i>	95
PR. PROF. UNIV. DR. ȘTEFAN BUCHIU	
<i>Teologia Dogmatică Ortodoxă în perspectivă misionară. Contribuția părintelui profesor Valer Bel.....</i>	117
PR. PROF. UNIV. DR. CRISTINEL IOJA	
<i>Repere misiologice actuale în opera Părintelui Profesor Valer Bel.....</i>	129
PR. CONF. UNIV. DR. DAVID PESTROIU	
<i>Impulsurile misionare ale Sfintei Liturghii evidențiate în opera părintelui profesor dr. Valer Bel.....</i>	143
PR. PROF. UNIV. DR. IOAN TULCAN	

II. IN HONOREM 157

*Repere fundamentale ale misiunii
în Vechiul Testament*..... 159

PR. PROF. UNIV. DR. IOAN CHIRILĂ

*Relațiile dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Veche-Catolică
între anii 1875–1914*..... 181

PR. PROF. UNIV. DR. IOAN-VASILE LEB

*Dimensiunea cruciformă a existenței omului
într-o lume secularizată* 205

PR. PROF. UNIV. DR. DUMITRU MEGHEȘAN

Biserica misionară sau Biserica misională 217

PR. PROF. UNIV. DR. GHEORGHE PETRARU

*Existența ipostatic-comunitară a persoanei umane
și modul împlinirii ei în Biserică*..... 237

IEROM. DR. NATHANAEL NEACȘU

Naming God in the context of new challenges 245

PR. CONF. DR. NICOLAE MOȘOIU

Educație și pedagogie în post-modernism. Repere fundamentale 265

PR. PROF. UNIV. DR. GHEORGHE ISTODOR

Misiune și misionari ortodocși în Alaska..... 281

PR. CONF. UNIV. DR. HABIL. GABRIEL-VIOREL GÂRDAN

Sinodul I Ecumenic în cultul Bisericii 299

CONF. UNIV. DR. ION MARIAN CROITORU

Evreii în România și Ortodoxia 325

LECT. UNIV. DR. HABIL. CIPRIAN IULIAN TOROCZKAI

*Judecata universală și viața de veci
în teologia ortodoxă contemporană*..... 379

PR. LECT. UNIV. DR. GRIGORE DINU MOȘ

Către înțelepciunea credinței 405

LECT. UNIV. DR. NICOLAE TURCAN

Anselm de Canterbury și teoria satisfacției în teologia catolică actuală 415

DIAC. LECT. UNIV. DR. FLORIN TOADER TOMOIOAGĂ

<i>Modele iconografice inedite în Manuscrisul Vat. Rom. 6 din Biblioteca Apostolica Vaticana</i>	431
LECT. UNIV. DR. ANA BACIU	
<i>Icoana pe sticlă de la Nicula</i>	443
PROF. UNIV. DR. HABIL. MARCEL MUNTEAN	
<i>Nașterea unui concept: arta coptă</i>	463
ASIST. UNIV. DR. VICTORIA GRĂDINAR	
<i>O scriere cu caracter dogmatic și simbolic din secolul al XVII-lea</i>	469
DR. DACIAN BUT-CĂPUȘAN	
<i>Pentru o hermeneutică misionară a Sfintei Scripturi</i>	487
DR. COSMIN LAURAN	
<i>Aspecte nou-testamentare fundamentale pentru caracterul kenotic al misiunii creștine</i>	501
PR. DR. LUCIAN NICODIM CODREANU	
<i>Diaspora ortodoxă română: accente istorice, misionare și aspecte pastorale actuale</i>	513
PR. DRD. VASILE POP	
<i>Trinitas TV – misiunea Bisericii prin televiziune</i>	531
DR. EUGEN BUCHIU	
<i>Sfintele Taine ca dar, misiune și mărturie creștină în lume</i>	545
PR. DR. MIHAI-VALENTIN RACOLȚA	
<i>Conștientizarea responsabilității misionare</i>	573
PR. DRD. NICOLAE MUNTEANU	
<i>Καταγγέλλω, νοουθετέω, διδάσκω (Coloseni 1,28) – dimensiuni ale misiunii apostolice</i>	599
DIAC. ASIST. UNIV. DR. NICOLAE-OLIMPIU BENEĂ	
<i>Teologia despre Dumnezeuul întreit în Persoane, fundament pentru misiune și misiuni</i>	625
PR. LECT. UNIV. DR. MARIUS FLORESCU	
<i>L' eschatologie de Karl Rahner (1904-1984)</i>	633
PR. CONF. DR. RADU MUREȘAN	

The Concept of "Person" in Father Dumitru Stăniloae's

Theological Thinking..... 647

PR. PROF. UNIV. DR. ȘTEFAN ILOAIE,

PROF. DR. ALFONS BRÜNING

III. RESTITUTIO 657

PR. PROF. UNIV. DR. VALER BEL

Revelație, dogmă, teologie și terminologie..... 659

Libertatea lui Dumnezeu și libertatea omului 671

Dumnezeu – Sfânta Treime în credința Bisericii..... 683

Vocația misionară și doxologică a teologiei academice 771

Sinteză eclesiologică 783

În mormânt Viață 821

Viața ca dar și misiune în perspectiva Învierii 825

Credința mântuitoare..... 833

Iisus Hristos, Lumina lumii 841

Cine este Iisus Hristos? Evanghelia identității Mântuitorului 849

Calea vieții și calea morții 855

Starea de rugăciune..... 865

În slujba misiunii Bisericii

Biografia teologică a Pr. Prof. Valer Bel

Pr. conf. univ. dr. CRISTIAN SONEA
Dr. PAUL SILADI

*Universitatea „Babeș-Bolyai”
Facultatea de Teologie Ortodoxă*

Biografia

PĂRINTELE PROFESOR VALER BEL S-A născut la 6 februarie 1952 în orașul Târgu Lăpuș, jud. Maramureș, al șaptelea din cei nouă copii ai părinților Ioan și Ludovica și și-a petrecut primii ani ai vieții în satul Cufoaia.

Foto. 1. Casa părintească din Cufoaia.
1980, mama Ludovica în ușa casei.

Familia Bel era o familie de oameni credincioși, apropiați de biserica satului și de preoții care i-au păstorit. Tatăl părintelui Valer, Ioan Bel, a fost casierul parohiei pentru multă vreme și omul de încredere al preoților din sat, în special al părintelui Constantin Argatu, azi Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului.

Foto. 2.
1970 – sfințirea
bisericii din Cufoaia.
IPS Teofil Herineanu
rostand cuvântul de
învățătură

Foto. 3.
1970 – sfințirea bisericii din Cufoaia.
Ioan Bel între cei doi preoți ai satului.

Foto. 4.
1981 –
Familia Bel
extinsă

Foto. 5.
1964 – Valer Bel
la vârsta de 12 ani

Foto. 6.
1964 – Valer Bel în mijloc.
Clasa a VI-a la Liceul din
Târgu Lăpuș

A urmat școala generală în satul natal Cufoaia și în Târgu Lăpuș, între anii 1959-1967.

Apoi a urmat Seminarul Teologic din Cluj-Napoca între anii 1967-1972, obținând în iunie 1972 diploma de absolvire a Seminarului Teologic cu calificativul „Foarte bine”.

Foto. 7.
1968 – Valer Bel,
elev la Semina-
rul Teologic din
Cluj-Napoca.
Primul în al
doilea rând,
de la stânga
la dreapta.

Foto. 8.
1970 – Aeroportul
Otopeni, împreună
cu părintele Ioan Pop,
directorul
Seminarului
Teologic de la Cluj.
Valer Bel, primul
de la dreapta
la stânga.

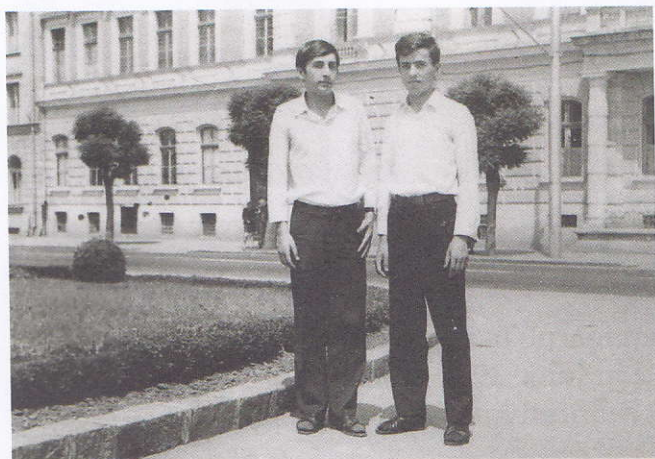

Foto. 9.
1971 – Valer Bel,
elev în anul IV la
Seminarul Teolo-
gic din Cluj-Na-
poca

Între anii 1972-1976 a urmat cursurile Institutului Teologic Universitar din Sibiu. În sesiunea iunie 1976 a obținut diploma de licență pe baza lucrării întocmite la Teologie Fundamentală, intitulată „Divinitatea creștinismului”, obținând calificativul „Foarte bine”.

Între anii 1976-1978 a urmat cursurile de doctorat la zi la Institutul Universitar din București, secția Teologie Sistematică, specializarea Teologie Dogmatică și Simbolică sub îndrumarea Pr. Prof. Dumitru Stăniloae.

Între anii 1978-1982 a urmat cursuri de specializare în teologie la Facultatea de Teologie Evanghelică a Universității din Ham-

Foto. 10.
1974 – Valer Bel, student, în excursie la Alba-Iulia, împreună cu Traian Rogoz și Ioan Vasile Leb.

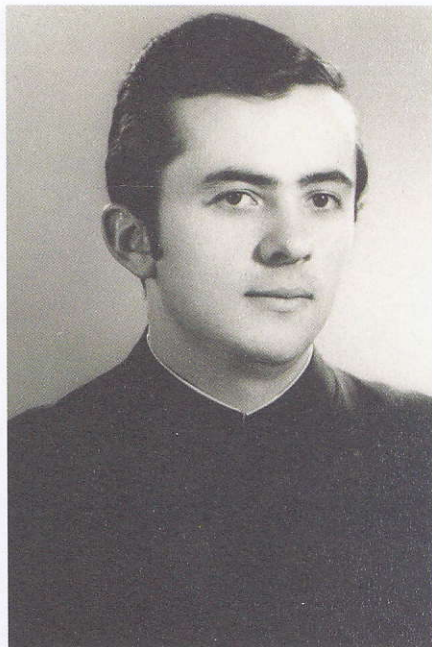

Foto. 11.
1976 – absolvent al Institutului Teologic Ortodox din Sibiu

Foto. 12.
1976 – fotografia de absolvire a Institutului Teologic Ortodox din Sibiu

Continuându-i pe maestrii săi

† ANDREI

*Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului*

TEOLOGIA SISTEMATICĂ STRĂLUCEȘTE PRINTRE CELELALTE discipline teologice, iar cei ce o practică au o aură specială. Un asemenea om este și Părintele Profesor Univ. Dr. Valer Belcare, de o viață de om, este preocupat de Teologie Dogmatică și de Misiologie.

A luat în mână steagul de la maestrul său, marele Profesor Dumitru Stăniloae, și l-a dus mai departe. Preocupările sale conturate la doctoratul din București au fost lărgite și cu ceea ce a acumulat în Germania.

Dascăl la Seminarul din Caransebeș, apoi la cel din Cluj, își valorifică din plin cunoștințele la Facultatea de Teologie clujeană. Aici va iniția mulțime de tineri în tainele cunoașterii lui Dumnezeu și va fi și conducător de doctorat.

De obârșie din Țara Lăpușului, va face misiune în capitala Transilvaniei având și bucurii, dar fiind încercat și de greutate. Este de remarcat faptul că pe toate le-a depășit cu credință și cu răbdare creștină.

Eu l-am cunoscut mai bine la Catedrala din Cluj, veșnic cu sufletul liniștit și cu disponibilitatea de a se face tuturor toate. Nu se implică în dispute, ci este omul păcii.

La acest soroc aniversar, Îl rugăm pe Dumnezeu să-l țină sănătos și să-i mângâie sufletul cu darurile Sale.

La mulți ani, Părinte Profesor!

Părintele Valeriu Bel, universitarul maramureșan

† CALINIC ARGEȘEANUL

Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului

CÂND AM AJUNS PREOT PAROH al parohiei Inău, de sub Șatra lui Pinteza Viteazul, cu cele două filii Cufoaia și Borcut, privirile mi s-au îndreptat spre zona montană și dealurile întinse care m-au umplut de o bucurie fără margini!

Eram acum liber în Maramureș, plecând din parohia Tioștiu, ținutul Gherlei, pedepsit pentru construirea bisericii noi! Așa credeam eu atunci. Cele trei sate, componentele parohiei montane, în frumoase așezări, cu biserici și credincioși devotați ascultării de Dumnezeu, erau orânduite cu slujbe și activități gospodărești.

Satul cu cea mai mare biserică era Cufoaia, pe care eu o numeam, Cu-foaia, adică cei care iubeau cititul, cultura religioasă, dar și cultura cea de toate zilele.

N-am găsit un sat mai harnic și gospodar, cu oameni hotărâți și care erau creștini practicanți. La ora 10.00 toți creștinii erau veniți la biserică și stăteau până la sfârșit cu o evlavie, cum nu mai văzusem până atunci, chiar dacă veneam din Moldova cea mult evlavioasă.

Îmi aduc aminte, mai ales, de doi oameni cu inima de aur: Hereș Ioan, diacul (cântărețul) bisericii și casierul Ion Bel, marele rugător la Dumnezeu, cu o sinceritate ca-n pagină de Pateric.

De cele mai multe ori stăteam cu el în povești. Era așa de fermecător, încât timpul trecea ca umbra, fiind tare bucuros că Dumne-

zeu m-a binecuvântat cu așa daruri bogate de omenie în această existență terestră.

De cele mai multe ori mergeam la el acasă. Soția lui, Ludovica, era mamă a nouă prunci, toți școliți la universități. Întâlneam o familie model. Atunci când am auzit că m-au adoptat și pe mine, ca al zecelea prunc, am încercat mari emoții! Iată că mi-am găsit familie maramureșeană!

Eram așa de bucuros! Am fost atât de mult iubit de toți pruncii familiei Bel! Într-un cuvânt, casa lor îmi era dragă precum casa unde m-am născut în Moldova. Acolo găseam mereu ușa deschisă și iubirea întregii case! Mă bucuram de poftirea să mă înfrupt mereu din masa lor plină de voie bună și bucate gătitе cu gust inconfundabil și care le duc dorul și acum, după aproape 50 de ani!

În această familie din care făceam și eu parte, mezinul Valeriu, era ca un înger desprins din icoană. După terminarea școlii elementare a dorit să meargă la Seminarul Teologic din Cluj, pentru a deveni preot. Am fost primul lui profesor de Religie. A intrat în Școala Teologică. A fost întotdeauna primul la învățătură.

În vacanțele școlare venea să mă ajute la toate slujbele. Era de mare rezistență la drumurile multe, cele mai adesea făcute cu piciorul. Era ca un cerb, fără oboseală. A fost o mare mângâiere pentru lucrarea pastorală cât am stat preot în Maramureș. Eram doar frați din aceeași familie plină de respect și sfințenie.

Vremea a trecut repede. În anul 1971, toamna, am plecat la Mănăstirea Căldărușani. Bel Valer, absolventul de Seminar a ajuns student la Sibiu, apoi doctorand la București, culminând cu primirea unei burse de studii la Hamburg, în Germania Federală, lucru foarte rar pe atunci, ajungând Doctor în Teologie.

De atunci a urmat lucrarea sa de dascăl teolog și mai apoi preot slujitor în Biserica lui Hristos.

Văzând cumințenia lui exemplară – model adevărat – pregătirea teologică excepțională și caracter de creștin neclintit în convingeri, speram să devină călugăr în viața monahală românească. Îmi făceam speranțe mari! Îl vedeam peste vremi, stareț la mănăstire, profesor universitar și Ierarh al Bisericii lui Hristos în România.

Azi, este preot universitar al Universității clujene, cu un mal-dăr de cărți scrise, cursuri tipărite, simpozioane științifice și alte activități cărturărești.

N-am crezut niciodată că îngerul de la Cufoaia, Valeriu, fiul Casierului Ioan Bel și „fratele” său, cuprins de atâta dragoste în familia maramureșeană, va ajunge la împliniri depline cărturărești, universitare și pastorale de excepție.

Așa lucrează Dumnezeu în viața pruncilor Săi!

Iar eu mă bucur că am crescut împreună, din frageda pruncie, în cea mai frumoasă țară din lume, Maramureșul, slăvit și nemuritor!

Rânduri recunoscătoare

† TIMOTEI

Arhiepiscop al Aradului

LUAREA LA CUNOȘTINȚĂ A INIȚIATIVEI celor apropiați părintelui profesor univ. dr. Valer Bel, de a-l omagia în cadrul cuvenit la împlinirea a 65 de ani de viață consacrată unei munci meritorii la catedră, amvon și altar, poartă gândurile tuturor la mulțimea chipurilor de a-și exprima simțămintele alese pentru tot ce a împlinit într-un răstimp pe care îl încununează și pentru vremea următoare, dorită cu bogată răsplătire de reușită. Desigur, mulțumim cu toții bunului Dumnezeu pentru darurile cu care l-a înzestrat, înțelegând și pentru puterea și voința de a realiza lucruri vrednice de prețuirea unanimă. Fiecare dintre cei care îl cunosc recurg în chip firesc la amintirile împrăștiate adesea fie prin întâlnirile cu cel sărbătorit, fie prin alte prilejuri de a valorifica impresii sau mărturii despre permanenta sa prezență în câmpul studiilor ca și al lucrărilor obișnuite spre folosul obștesc. Dacă Seminarul Teologic din Cluj-Napoca sau Institutul Teologic Universitar, adică Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca se pot mândri cu un cadru didactic de prestigiu în persoana celui numit, mulți dintre foști colegi sau ucenici de-ai săi de la Seminarul Teologic din Caransebeș nu doresc să rămână mai prejos în a-i revendica personalitatea pentru meritele câștigate la școala în care și-a început activitatea dascălească. Cu elanul tineresc al începutului unei misiuni a găsit în locul menționat o școală veche în sensul perpetuării unei tradiții din epoca șaguniană, împletind astfel experiențe vechi și noi care,